

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 21.

V Ljubljani, 1. novembra 1885. l.

XXV. leto.

Učiteljska zborovanja v Ljubljani.

III.

Občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“.

(V 10. dan septembra 1885. l. ob 10. uri dopoldne v mestni dvorani.)

(Konec.)

Blagajnikovo poročilo odobri se z dostavkom, da se dovoli izplačati, kar je izplačati treba, in tudi obvelja predlog, da naj se „Imeniku“ cena na 30 kr. zniža. Za pregledovanje računov se izvolijo gg.: Kovšca, Levičnik in Potočnik.

G. Fr. Gaberšek govori o razpravi dnevnega reda: „Kaj in kakó bi društvo slovstveno delovalo?“ G. govornik prav jasno dokazuje, da bi bilo slovstveno delovanje prva naloga našemu društvu ter pravi: „Vsi trije gg. govorniki: predsednik, tajnik in blagajnik poudarjali so slovstveno delovanje našega društva. Da bi društvo izdajalo knjige, katere bi koristile samo učiteljstvu, to bi se lahko zgodilo, ako bi se razni pedagoški spisi nabirali po raznih knjigah in časopisih ter izdajali; a jaz ne odobrujem samo takega delovanja. Vsaka poučna knjiga mora biti podloga vsestranski izobraženosti. Pred vsem nam je nujno treba raznih slovenskih pedagoških knjig za naša učiteljska izobraževališča, in v prvi vrsti bi bilo treba pedagogike in posebne metodike. Ako se ljudski učitelji ne bomo trudili, da bi se spisale in na svetlo dajale take slovenske knjige, kdo drugi se bode brigal za nje? Pred vsem je tedaj treba, da se sami ljudski učitelji poprimemo tega dela in da ga vztrajno izvršujemo. Da bi se pa take potrebne slovenske knjige lažje izdajale, naj bi „Slovensko učiteljsko društvo“ v ta namen prosilo podpore pri slavnem deželnem zboru, kateri bi v ta namen gotovo dovolil kaj podpore (morda kakih 500 — 1000 gld.), posebno z ozirom na to, da se vsako leto postavi v proračun precejšna vsota za izdavanje slovenskih učnih knjig. Nadejamo se, da bode deželni odbornik g. dr. Vošnjak vrlo podpiral to našo prošnjo, katero mu se tu vsi na srcé polagati dovoljujemo.“

G. dr. Vošnjak obeta, da se bode tej prošnji „Slovenskega učiteljskega društva“ kolikor le možno ustrezalo, ker se vsako leto v proračun postavlja vsota za namene, kakoršnih je g. govornik omenjal.

Dalje g. dr. Vošnjak predsednika vpraša: V nekem slovenskem listu se je trdilo, da nimamo še za ljudsko šolo potrebnih knjig. Rad bi vedel, koliko je resnice v tej tožbi?

Predsednik odgovarja: Enkêta, ki jo je lansko leto tukajšnji c. k. mestni šolski svet sestavil, preskrbuje in ureduje pred vsem le slovensko-nemške slovnice in berila

za utrakvistični pouk v naših šolah, kateri se še le leto za letom (sukcesivno) začénja. Kar se pa tiče knjig za slovenske ljudske šole, ne moremo reči, da jih nimamo; imamo abecednike, berila, slovnice in računice za eno- in večrazrednice; s slovenskimi knjigami smo tedaj za silo preskrbljeni.

Gosp. Iv. Tomšič: „Vsako leto pri zborovanji govorimo, kakó bi društvo slovstveno delovalo; pot, po kateri bi se to izvrševalo in ki nam jo je gosp. Gaberšek nasvetoval, je sicer prav lepa in naravna, a zdi se mi, da bi ne bilo umestno, ko bi slovstveno pot nastopili s tem, da bi najpred izdali „Slovensko pedagogiko“, ker ni nadejati se, da bi na tukajšnjih izobraževalnicah za učitelje in učiteljice rabila se kmalu taka slovenska knjiga. Knjiga kake druge vsebine bi bila morda primerniša. Tudi, kar se tiče podpore za izdavanje takih naših knjig, ne vem, koliko in kako dolgo nam bode prihajala. Menim, da bi po najkrajši poti prišli do slovstvenega delovanja, ako bi tako delovali, kakor delajo učitelji naši sosedje na Hrvatskem. Tam imajo dobro utrjeno in premožno društvo: „Pedagog.-književni zbor“, ki vsako leto izdaja lepo vrsto zanimivih ped. in drugih potrebnih šolskih in mladinskih knjig. Pa so tudi tamkajšnji učitelji zeló marljivi in vsak po svojih zmožnostih delavni. Tudi pri nas naj bi učitelji tako delali. Nabirali in spisovali naj bi tvarino za razne potrebne ped. in šolske knjige, ter naj bi to blago pošiljali odboru „Slovenskega učiteljskega društva“. Zjedininimo se tedaj bolj vsi učitelji v svojem društvu in delajmo zjedinjeno!“

Gosp. Bregar: Vse delovanje „Slovenskega učiteljskega društva“ se mi zdi nekako neumestno. Društvena pravila naj bi se prenenredila. Letnina naj bi se povikšala; zato naj bi pa društveniki dobivali nov učiteljski list, kateri bi vredno zastopal težnje ljudskega učiteljstva, česar sedanji „Učiteljski Tovariš“ ne storí vselej. Želi tudi, naj bi „Učit. Tov.“ vprihodnje ne pisal več tako prezirano o učiteljicah, kakor se je to včasí že zgodilo (navede primer). Gosp. Bregar misli, da se društvo mora preosnovati tako, da društveniki ne bodo plačevali 1 gold. letnine le za ime, kar je vender nekoliko preveč, ampak letnina naj se poviša od 1 na 3 gold. in novo ustanovljeni društveni list naj se potem razpošilja društvenikom brezplačno. Na ta način izboljšalo bi se gmotno stanje in tudi pospešilo slovstveno delovanje društva, ker vsak društvenik bi po svoji moči list gotovo rad podpiral tudi duševno, in tako bi listu nikoli ne manjkalo primerne gradiva.

Gosp. predsednik opomni, da je misel o preosnovi društva in ustanovljenji društvenega lista zaradi mnogih vzrokov neizpeljiva; kar se pa tiče pisave „Učit. Tov.“, odgovoren je za-njo le urednik, ki je pa včasí zbog pomanjkanja gradiva v toliki zadregi, da si ne more drugače pomagati, nego da dene v list to, kar ravno ima; včasí je pa uredništvo tudi po dopisovalcu nekako zapeljano, da dene v list kaj takega, kar ni ravno najprimerniše. Sploh pa naj gg. učitelji list le dobro podpirajo in list bode tak, kakoršnega si sami želé. „Tov.“ urednik se gotovo ne bode nikoli branil vzprejemati v list primernih spisov; polemike pa v svojem listu ne bode gojil.

Gosp. Bregar pravi na to, da on s svojo izjavo ni hotel nikogar žaliti, ampak on le želi, da bi se, ako kdo v „Tov.“ kaj napačno poroča, vzprejel v list tudi dotični popravek.

Gosp. Alojzij Jeršè, nadučitelj v Trebnjem, obžaluje, da je mej učiteljstvom sploh mogoče, da se kolegi mej seboj javno prepirajo in grdiijo; gorko priporoča naj učitelji, kolikor mogoče, zložno in prijazno mej seboj živé. Naše pomanjkljivosti in napake bodo svetu že drugi odkrili; saj smo izpostavljeni, kakor sveča na svečniku, in naši nasprotniki pa tudi ne zamudé nobene prilike, ako morejo kateremu izmej nas kakošno zasoliti. Učimo se kolegialnosti od drugih stanov!

Oběno odobravanje sledilo je tem, vsakemu učitelju iz srca govornim besedam.

Gosp. Srečko Stegnar in Ivan Tomšič, c. kr. učitelja v Ljubljani, poudarjata, da se s praznim besedovanjem stališče „Učit. Tov.“ le spodkopuje in nikakor ne koristi. Komu bi se pa pri preosnovi izročilo vodstvo in vredništvo lista? Naj le odberó gospodje izmej sebe 5 ali 10 društvnikov, ki bodo jamčili za povoljen uspeh preosnove, in takoj se bode pričelo. Dokler se pa to ne zgodi, mora vse pri starem ostati, ako nočemo, da vse ne razpade. G. Stegnar celó nasvétuje, naj se vsakoletna posvetovanja o „Tov.“ premeni popolno opusté, kar zbor većinoma odobri.

V povoljnější razvoj slovstvenega delovanja „Slov. učit. društva“ nasvetovalo se je tudi, da naj društveni odbor prevzame glavno vodstvo; on naj presoja in določuje, katerih del in knjig na ljudskošolskem polji najbolj potrebujemo ter potem tudi pozivlje učitelje, naj obdelujejo nasvetovano tvarino. Gotovo bi se na ta način našli za vsako stroko trudoljubivi in zmožni možjé, kateri bi lahko toliko uspešnejši delovali, ker bi jih društveni odbor z dobrimi nasveti in drugimi potrebnimi pripomočki podpiral.

Soglasno s tem nasvetom predlaga g. Stegnar, uvažujoč potrebo in imenitnost jezikovnega pouka, takoj nekoliko tvarine za spisni in slovnični nauk, katero naj bi učitelji obdelovali ter dopošiljali odboru, ki bi jo pregledoval, vredil in po primerni poti izdal. Predlog se z veseljem vzprejme.

Posamezni nasveti vzprejeli so se deloma vsi.

Omenjamo le onega g. Val. Burnika, nadučitelja v Kameniku, tikajočega se izdavanja zemljevidov slovenskih okrajev.

Sklenilo se je, da bode društvo pospeševalo izdajo in posredovalo njih vpeljavo v ljudske šole po Kranjskem. Cena zemljevidom bila bi jako nizka (à 2 — 3 kr.) in del dobička obljubil je g. Burnik podariti društvu.

Nasvétu g. M. Kosa, učitelja v Velesovem, naj društvo naprosi merodajne šolske oblasti, da dovolijo rabo hrvatskih zemljevidov v ljudskih šolah, ogovarjalo se je od strani, češ, da slavne šolske oblasti v to ne bodo nikoli privolile. Po raznih „pro“ in „contra“ se je še le potem, ko je s Primorskega navzoč učitelj pojasnil, da slavne šolske oblasti gotovo ne bodo tako nasprotovale rabi hrvatskih zemljevidov, ker so jih po Primorskem same od sebe uvedle v slovenske ljudske šole, formuliral predlog tako, da „Slov. učit. društvo naprosi slavne šolske oblasti, naj prej ko mogoče, izdajo zemljevide s slovenskim tekstom; do tačas pa naj dovolijo rabo hrvatskih zemljevidov v šoli. Vzprejme se.

Pri sledeči volitvi društvenega vodstva bili so izvoljeni vsi prejšnji odborniki, tako, da so v novem odboru: g. Andrej Praprotnik, predsednik; g. Jakob Praedika, podpredsednik; g. France Govekar, tajnik; g. Ivan Tomšič, blagajnik; odborniki gg.: Miroslav Anžlovar, Anton Brezovnik, Ivan Lapajne, Feliks Stegnar, Andrej Žumer.

O sklepnem ogovoru obžaluje g. predsednik, da se je letos že tudi mej učiteljstvom pokazal vpliv politične nesloge in pogubnega strankarstva; opominja gospode tovariše, naj se, ako se že drugi stanovi vdadó strastim političnega življenja, vsaj oni v svojem vzvišenem poklicu ne pusté zapeljati od krivih prerokov dvomljive slave, ampak naj, zvesto in vztrajno spolnujoči svoje svete dolžnosti, v prijaznosti in ljubezni mej seboj živé ter tako dajejo lep vzgled ljudstvu in izročeni jim mladini; to bode najlepši dokaz politične zrelosti in stanovske sposobnosti.

Konečno izreče srčno željo, da bi se tudi pri bodočem zborovanji zopet sošli vsi zdravi in srečni in še v večem številu, ter s trikratnim „živio“ Nj. Veličastvu, presvetlemu cesarju Francu Jožefu I., zaključí zborovanje.

Kako naj se učitelj v svojem poklici nadalje izobražuje?

(Fr. Gaberšek.)

(D a l j e.)

Kakor znano, ni vse, kar se da na svetlo, priporočila vredno. Zategadelj treba le najboljše spise prebirati in iz njih zajemati svojo nadaljnjo izobražbo. Mej mnogimi pripoznanimi spisi izbrati treba najboljše, kateri obravnavajo oni predmet, s katerim se ravnokar baviš. Tukaj treba omeniti raznih časnikov, pedagogičnih in drugih, zlasti leposlovnih. Jedino le ti, kakor tudi enciklopedični spisi ne smejo biti glavno berilo učiteljevo. A povsem se pogrešati ne smejo. Mnogo koristnega se nahaja v njih, in kdor ne bere nobenega časnika, oni tudi ne napreduje z napredujočo védo, oni se ne seznanj z literarnimi proizvodi zdanjosti, oni ne izvé, katere knjige naj bi si omislil za daljše učenje. Gledé časnikov veljá pač zlato vodilo, da jih učitelj ne sme brati niti preveč niti nobenega.

Posebno važno pa je pri čitanji glavnih spisov, da se ne prebirajo kar navskriž, kar se v roke dobode, marveč da se ostane lepo pri istem predmetu, in tū toliko časa nadaljuje, da se je predmet vsestransko pregledal in premislil. Vender veljá tudi tū izjema, in zaradi premene ali zaradi oddiha ni zabranjeno, včasih poseči po kakem drugem berilu, sosebnostno razvedrilnem. A vse drugo bodi le postransko berilo, glavno naj ostane ono, v kar si se ravno vtopil.

Način čitanja kake knjige bodi ta, da se seznanj najprej z vsebino knjige, da dobiš torej natančen pregled celote. Potem pa treba pojmiti zvezo posamičnih delov, kako izvira drug iz drugega, kako se naslanja drug na drugega. Pri čitanji knjig se često pripeti, da naletí čitatelj na stavke ali odstavke, kateri mu niso takoj popolnem jasni; to naj ga ne moti, da ne bi na dalje čital, kajti večkrat se osvetlé prejšnje temne misli še le po naslednjih stvkih. Vender je gledati, da se čitana mesta urno razumejo, ker ináč bi izgubili pri manj važnih mestih preveč časa ter bi se vglobljali v malo-važne misli na škodo važnejših. V občé pa se moramo potruditi, da vsako besedo razumimo, in to ne le na sploh, marveč v onem smislu, katerega je imel pisatelj pred očmi in kateri sledí iz zveze z drugimi mislimi.

Kakor že rečeno, prava omika ne obstojí v tem, da človek mnogo vé, tembolj v tem, da mu je to, kar vé, popolnem jasno in tako rekoč lastnina in notranje prepričanje postalo. To se doseže, ako se potrudimo, pred vsem dopolniti one strani svoje znanosti, ki so še temne, nejasne in pomanjkljive. V tej zadevi nam bodi vzgled Sokrat, ki je nasproti sofistom zatrjeval, da vé, da ničesa ne vedó; mej tem, ko so sofisti menili, da Bog vedi kaj znajo, a vender le niso ničesa znali.

Zgrešili bi pravo pot, ko bi se hoteli iz knjig na ta način poučevati, da bi po prečitanji kake glavne knjige taisto položili lepo na stran ter bi je nikdar več ne pogledali. Bistvo pravega čitanja knjig je marveč to, da marljiv učitelj čita takovo knjigo večkrat in znova rad. Često se pripeti, da nam postane vsebina kakega spisa še le po drugem, tretjem čitanji dovolj jasna, da še le po večkratnem čitanji pridemo do pisateljevih ali celó do novih nazorov, katerih poprej nismo opazili. Duh človeški neprestano napreduje in to tem bolj, čim večkrat do dobra premislimo jedno in isto resnico, ter jo tako prilagodimo raznim duševnim vtisom. Nekaj tacega, kar se godí tukaj v duši pojedinoga človeka, nahajamo pri celih národih.

Slovenski národ mogel se je le na ta način povzdigniti do zdanje stopinje duševne omike, da so vsi izobraženci zajemali iz istega vira duševnih proizvodov, katere so jim podajali najboljši pisatelji, ter da so jim ti proizvodi še vedno glavno učilo. Res, da

pravih pedagoških knjig slovenski národ še pograša, a to, kar nam nedostaje v slovenščini, moremo brez skrbi zajemati iz bogatega vira onih zlasti slovanskih národov. A tu je treba izbirati in pred vsem proučavati glavne, potem še le manj važne slovstvene proizvode.

Znalo bi se oporekati, da si učitelj ne more sam omisliti tako dragih spisov, kot so glavne knjige, in da je torej v tej zadevi navezan na slučajnosti, katere mu pomagajo, kako knjigo v roke dobiti. Temu se lahko izognemo s tem, da si sestavimo nekak zapisek glavnih in važnih knjig, potem pa tudi postranskih spisov, in da se potrudimo, ako jih sami ne moremo kupiti, taiste izposoditi si od kakega prijatelja ali pa naravnost iz učiteljske knjižnice, katerim nalog je ravno nakupovati le najboljša dela. Ker pa taci knjig ne moremo imeti vedno pri rokah, da bi se z nova zatekali k njim, zato storimo najbolje, da si osnujemo poseben zvezek ali posebno izpisno knjižico, v katero potem mej večkratnim čitanjem zabelježujemo odlikujoče se misli in važna mnenja, jedrovite izraze, kratko vsebino celih odstavkov; semkaj lahko zabelježujemo tudi splošne ocene o prečitanih spisih in o izdanih knjigah, kakeršne se nahajajo po pedagoških in drugih listih. Ako pa hočemo takovo izpisano stvarino še posebno oživiti ter jej tako rekoč lastnega duha vdihniti, treba, da jej pridamo tudi lastne misli in lastne nazore ter vse to označimo z letnico in z dnem. Da bodemo pridejali tem izpiskom tudi ime pisatelja in stran dotične knjige, razumeva se samo ob sebi. Na ta način prisvojili si bodemo mnogo novih misli, kajti „misel vodi misel“, in osposobili se bodemo, da bodemo mogli premotrivati isto resnico nekaljeno in v pravi luči. Potem se nam ne bode bati, da bi knjige čitali nepazno, brez zavesti nadaljnje izobražbe, kajti čitali bodemo s persom v roki. Kakor pa ne zadostuje, knjigo prečitati ter jo potem za vselej iz rok položiti, isto tako bi bilo popolnem naopačno, ko bi se za izpisano stvarino nikdar več ne brigali ter jo pozabljivosti prepustili. S tem hodili bi rakovo pot, kajti naš duh ni veletrajen, marveč mu resnica, in če mu je bila s prva še tako jasna, s časoma otemní; in tedaj nam bi takovo izpisovanje ne donášalo nikake koristi. Zato veljá tudi tukaj, da treba izpiske večkrat pregledati in vedno z nova vsebino si v duhu predočevati. S tem dozoreval bode naš duh k vedno večji sovršenosti.

Mnogo koristnega za slovensko pedagoško slovstvo bi se moglo učiniti, ko bi učitelji zabelježevali zapisovanja vredne misli iz prečitanih spisov. Take misli nadalje premišljevaje ter jih po svoje in z lastnimi nazori predelujoč mogli bi spisati marsikak spis, ki bi bil drugim z nova v izpodbujo. Tako so delali in še delajo najimenitnejši možje vseh narodov, tako naj dela tudi učitelj. Učen še ni nobeden z neba padel.

(Dalje prihodnjč.)

Knjiga Slovénka

v

XIX. veku.

Ignacij Holcappel r. 15. jul. 1799 v Tržiču, mašnik l. 1823, kaplan v Kamniku, Mengšu, pri sv. Jakobu v Ljubljani, dekan v Ribnici, u. 21. jan. 1868. — O njem piše J. Kosmač v Slov. Glasniku 1864 zv. X. št. 8 na pr.: „Enega jesenskega dne ob velicih šolskih praznikih me g. Mih. Kastelic nagovorí, da ga spremim v Mengeš, ker misli ondašnjega duhovnika g. J. Holcappelna obiskati: on ima, kakor slišim, lepo zbirko slovenskih pesmic, bodem vidil, ali jih kaj prikoledujem za Krajnsko Čbelico! Rad se mu pridružim, in koj drugi dan jo odrineva v Mengeš. K njemu

prišedša mu brez obotave razodeneva, po kakošnem poslu sva prišla. Najin predlog razveselí že od mladih dni za slovenščino vnetega moža in pravi: Draga gospoda! jez nisem noben izversten pesnik, s pesništvo se nikdar nisem posebno ukvarjal, le včasih sem katero pa le za kratek čas zakrožil. Menda jih imam še nekoliko zapisanih; v tem se zasučé proti predalniku, in vzame iz njega precej obilen šopek raznih pesmic in jih jame nama eno za drugo brati, kakor: „Na posipu starega grada, Spomlad“ in še več drugih, ter pravi, če vam bo ktera za namenjeno Čbelico všeč, rad vam dam, kar imam, pa ne danes, ampak čez nekoliko časa vam nektere pošljem, moram jih tu pa tam nekoliko popraviti in kar bo moč popiliti ... In tako je Kastelic raznih pesmic ... od časa do časa toliko nakoledoval, da mu je Čbelica v 3 letih 4 roje dala itd.“ — In res ima

a) Krajnska Čbelica v I. Bukvicah z znakom **H.** njegove pesmice: Spomlad. Na posipu hudiga grada (Tiha groza me sprehaja, — Al' ostanem, al' bežím? itd.). Pod slapam o povodnji. Vetricu na vertnici. — V II. Bukv. z znamenjem***:

Življenje.

Bratje, čudne vence spleta	Skerb, nadloge v novo žgejo,
Tukej nam odmerjen čas!	Ranijo britko serce,
Srečo verhu sreč obeta;	V tok skeleče oblijejo
Pa do groba stiska nas!	Lica vpadenim solze.
Ternja pod nogé nameče,	Ko bi trenil piš pothine,
Peč življenja ogrení,	Sonce razvedrí oko,
Rožice lepo cveteče	Izpod strupa bolečine
Na polzečo pot sadí.	Kal veselja poženo.
Danas slast serce napaja,	Tu v slastí, grenkobe bori
Jutro jok pelini spet;	Ptujci vedno trud'mo se;
Ogenj pali, strela zgraja,	V gornjiga Očeta dvori
Proč je slavnih domov sled!	Radost brez težav cvete!

Gledé na njegovo poezijo poprašuje Prešern: „Kako bi neki sladke pel Lesničnjek?“ — Sostavil pa je Holcapfel knjigo:

b) Venic nedolžnosti, ali molitve in nauki mlajšim kristjanam potrebni, de bi svojo nedolžnost ohranili. Jih je večí del iz Francozkiga spisal **J. H.** v Ljubljani. Blaznik. Klemenz. 1838. 12°. XII. 728 str. — Da se pokaže nevezana beseda njegova, bodi na primer iz predgovora: „Ljubi mladi kristjani! Veliko lepih molitevskih in naukovskih bukvic je zdaj ob kratkim času v našim krajnském jeziku na svetlobo prišlo, ki so polne svetih molitev in naukov. Vender pa se še neke bukvice pogrešajo. Dobro namreč bi bilo, de bi bile molitve in nauki, zlasti za odrašene mlade kristjane, v njih bukvicah skupej zbrane, de bi za majhine dnarje si jih mogli kupiti. Kadar koli torej sim tiste Francozke bukvice bral, ki so po Francozko napisane: „Instructions chrétiennes pour les jeunes gens“ — t. j. keršanski poduki za mlade ljudi, so se mi vselej te želje v sercu obudile, de bi kak umniši in bogaboječiši učenik te bukvice predstavil, in te nauke v krajnském jeziku našim mladim kristjanam, ki svete resnice tako radi beró, v roke podal. Do zdaj pa jih še nismo dočakali. Sam, de si ravno se slabiga zavém, sim jih torej začel predstavljati, in Bog mi je per vsih mojih obilnih opravilih še toliko časa dal, de sim jih prestavil, in z drugimi raznimi molitvami po vaših potrebah pomnožil, tako de, ker več bukvic ne morete lahko kupiti, v njih bukvicah molitve in nauke, svojo nedolžnost obvarovati in zveličanje ugotoviti, ob kratkim skupej najdete. — Venic nedolžnosti sim jih imenval, ker so nauki za vse čednosti vam potrebne v njih zapopadeni, de venic svoje nedolžnosti obvarvate, in krono nebeško za-

dobite. — Nate jih, berite jih, in prosite Boga, de vaše serca z nebeško gnado porosí, de vam bodo lepe keršanske čednosti v vaših sercih dorasle v večno zveličanje itd.“ — Razun tega je v

c) Zgodnji Danici l. 1858 št. 3 priobčena res lepa pesem „Posvetna nečimernost“ s pristavkom: To pesem je poleg latinske nekiga Jezuita: „Qui mundum probe nescit, de mundo nihil poscit“, kakor smo slišali, poslovenil g. J. Holzappel, v 11 razstavkih; na pr. bodita prva in zadnja dva:

<p>1. Kdor svet, kar je spoznava,
Ga svet ne zapeljava;
Minljivo, trohljivo,
Gerdobno, gnjusobno je vse,
Kar dati zamore in je.
Clo posvetnjaki zdihvaje
Pripovedujejo, kaj je:
Le sanje, bahanje,
Igrače, zvijače, le bliš,
Le pisana senca in piš.</p> <p>10. Svetnjaki to spoznajte,
In svetu slovo dajte;
Storite, spolnite,
Kar Jezus veleval, le to
Vas pelje v sveto nebo.
Tak vender zdaj se zdramite,
Slepote te zapustite;
Le brumno in umno,
Živite, služite Bogú,
In vest bode polna mirú.</p> | <p>2. Al vender vse za svetam
Jo dere, žge s trepetam;
O šleve, o reve!
Kam greste? ne veste, kaj zna;
Goljfati je šega sveta.
Je svet od nebes vam drajši?
Vam strup od meda li slajši?
Pijani možgani,
O bebeci, o slepci ste vi;
Kdo vas te postave učí? . .</p> <p>11. Presveti Bog spremili!
Le tebi smo grešili;
Častiti, ljubiti,
Hvaliti, moliti le té,
To serčne so naše želje.
O, Oče naš ti preljubi!
Nikar nas, nikar ne pogubi;
Greh zbriši, vsliši,
Zdihvanje, kesanje grenko,
De pridemo k tebi v nebo.</p> |
|--|--|

Neutruden, skrben dušni pastir, iskren prijatelj mladosti in šol, poslavljen s Franc-Jožefovim zlatim križem, Novicam od začetka do danes naročnik, zapustil je veliko svoje premoženje gluhomutcem ali gluhonemim — 50.000 do 60.000 gld. —, da bode dežel-nemu zboru moč, resno poprijeti se te dobrodельne naprave — kranjske gluhomut-nice. Evo, kako se obrača denar mrtve roke, pravijo o tej priliki Novice l. 1868 št. 6. —

Jernej Levičnik r. 15. avg. 1808 v Železnikih, latinskih in modroslovnih šol učil se v Ljubljani, bogoslovnih pa v Celovcu, mašnik l. 1832, kaplan služil v Grabstanji, pri Gospé Sveti, v Bleibergu, bil kurat v Zgornji Plesi, kjer si je pridobil doktorstvo modroslovja v Gradcu, l. 1852 postal dekan v Št. Mohorju, poslavljen z viteškim Franc-Jožefovim križem, u. v pokoju 9. maj. 1883. Za slovenščino vzbudil se je nekaj pri Metelku, nekaj pri Slomšek, in pridružil Čbeličarjem, kajti

a) Krajnska Čbelica priobčuje v II. Bukv. l. 1831 pod znamenjem **L — k** znano njegovo pesmico: Iskana dežela (Kje méd, kje vince nek' v' potokih teče? itd.); v III. Bukv.: Žal po prijatli v vojski; v IV. B.: Hrepenenje (Iz Schillerja) in

Sonet.

Lepo je viditi, kak v zelenjadi
Vodice od podnebja se plavijo,
Al kak od solnca luči se blišijo
Predrazih biserov lepi zakladi;

Pa vse še lepši vidit' je devico,
Kateri cvetja ni še odpihala
Strupena moč posvetniga viharja;

Lepó je rože viditi pomladi,
Ki jutra prvi žarki jih zlatijo;
Al zvezde, ki očeta čast gorijo,
Na neba potih o polnočnim hladi.

Nedolžnost njena otemni danico,
Očesa nje sta Kerubov zercala,
'Z lic njenih sveti se nebeška zarja.

b) Carinthia podala je tudi nekaj njegovih poskušinj na pr.: Občutleji 1. dan leta 1832. Nr. 1. — O prazniku 40letniga cesarstva Franca I. Nr. 9. — Zur Namensfeier . . Georg Mayr's . . Fürstbisch. v. Gurk Nr. 16 itd. itd. — O poeziji njegovi dovtipno popraša je Prešern: „Kako bi neki prave pel Levičnjek?“ — Mnogo stvari njegovih pa nahaja se še v rokopisih. Poslovenil je že pred Koseskim Schillerjevo: „Devico Orleansko“, spisal je balado „Baron Turjaški Andrej“, zložil epopejo „Katoliška Cerkev“, junaško petje v petnajstih pesmih; zapustil je tudi 15 zvezkov nemški pisanega dnevnika. Vse te reči je izročil pred svojo smrtjo svojemu bratu g. Jos. Levičniku, učitelju in posestniku v Železnikih (Ljublj. Zvon 1883 l. III. št. 6).

Juri Grabnar r. 4. april. 1806 v Š. Jerneju na Dolenjskem, dovrši gimnazijo v Novomestu, modroslovni in dve bogoslovni leti v Ljubljani, pravništvo na Dunaju, vrne se l. 1838 v bogoslovje, postane l. 1839 mašnik, za pomočnika služi v Š. Vidu nad Ljubljano, za šolskega ravnatelja v Kranju, potem v Šmariji za kaplana, od l. 1852 bil pristav in naposled vodja v Alojznici, u. 21. jul. 1862. — V slovénških pesnih se je nekoliko poskušal pri Metelku v nalogah, nekaj pa jih je izročil „Krajski Čbelici“, kjer se nahajajo z Gr. označene v II. Bukvicah l. 1831: Domu me mika. Večer. Umirajoča. — V III. B. pa: Mina v molitvi. Iz nemškiga. Na primer bodi:

Domu me mika.

1. Pozdravil vender li enkrat
Bi, preden pride smert po mene,
Še domovine selo rad,
In travnike okol' zelene.	2. Bolj mene germik osreči,
Kjer gnezdi spodej penca v travi,
Ko kralja tron, tak' poln skerbi,
Al' venic víteza kervavi.
3. Perjeten mi je potok bil,
Krog njega sim otrok po leti
Metulje pisane lovil;
V ozidji morem zdaj živeti!	4. Veselo mi poskoč' sercé,
K' otročjiga se spomnini plesa;
Nedolžen pasel sim ovcé,
Bil prost, ko tičik verh drevesa!

Bil je Grabnar mož vterjene učenosti v bogoslovji in vsestranske vednosti, resnične in res spodbudne pobožnosti, izvrsten domoljub v dejanji, ter mladini poseben dobrotnik (Vid. Zg. Danica 1862 l. 22 — 24).

V tej dobi so delovali in to mej Čbeličarji **Dr. Jakob Zupan** (Jezičnik XV. 1877. cf. Ljublj. Zvon V. 1885); **Matija Čop** pa **Dr. France Prešern** (Jezič. XVIII. 1880); **Jožef Zemlja** (Jezič. XIX. 1881).

V IV. Bukvicah je prirojil **Dr. Mihael Tušek** r. pri sv. Lenardu (Martinvrh) l. 1803, služil v Ljubljani mestni zdravnik, u. 6. marca l. 1843. Spisal je v Illyr. Bl. 1833 S. 46 — 49: Die Woche in u. der Triglau. — V Kr. Čbelici pa se s praporcem Dr. T—k nahajate prestavi njegovi: Mladeneč per potoki (Iz Schillerja) pa Cesar in Opat (Iz Bürgerja). Na pr. bodite prvi dve kitici:

Mladeneč per potoki.

Fant sedel per potoki,
V vence si cvetlice vil,
Vidil je, kakó je druge
Val po vod' naprej podil.
Kakor potok moji dnevi
V eno mër naprej tekó,
In mladost mi obleduje,
Kakor venci ocvetó! | Ne prašajte, kaj me žali,
Zlate leta mi grení!
Vse se veselí in upa,
Ko se pomlad ponoví;
Al glasovi vsi nature,
Ktera v' cvetje vnovič gré,
Mi globoko v mojim serci
Le težavno skerb budé... |
|--|---|

Cesar in Opat.

(Jezič. XXIII. str. 28.)

1. Pravilico povedal bom nove postave:
Enkrat je bil cesar prebrisane glave;
Opàt je tud' bil, mož mogočen takràt,
Al škoda, ovčar je bolj zvit bil k' opat . .
38. „No, dobro zadèl si prašanja tí moje,
Še lepši pokaže serce se mi tvoje;
Jaz tvoj' mu gospodu odpustil že bom;
Pa nesil mu bodeš to pismo na dom.“
39. U pismi cesarskim stoje te besede:
Anžè zanaprej ne bo pasel več čede;
Opat naj mu streže, on zanj naj skerbi
Do ure, ko srečen u Bogi zaspi.

O javnih preizkušnjah in darilih v ljudskeji šoli.

(Spisal in govoril pri letošnjem občnem učiteljskem zborovanji, v 28. dan maja t. l. v Ricmanjih

Kr. Bogatec.)

(Dalje in konec.)

Iz moje šole se radi „premije“ nobeden ne joče; in vender po pravem, zunanjem načelu moral bi se učencec jokati, ker ne dobí premije. Spet drugje sem zapazil, da so plakali nekoji, da so se morali človeku smiliti.

Bilo je rečeno, in to lani, da naj se gleda, da jih učitelj tega odvadi. Dobro! učitelj jih odvadi, če more, a premije niso potem tako obrajtane?!

Reklo se je tudi, ker se je takrat spoznalo, naj bi se to odstranilo. Dobro! sedaj smo na pragu; torej odstranimo; a ne radi samovolje učiteljeve; temveč ker iz vsega tega razmotrovanja lahko razvidimo, da:

1. s konecletnimi preizkušnjami in darili se oporeka, one so v protislovji — istinitosti;

2. javna darila v ljudskeji šoli, kakor se sedaj podeljujejo, niso na pravem mestu, ker ž njimi ne ustrezamo pravemu namenu vzgoje, pač pa vzbujajo večkrat golo — častiželjnost;

3. z darili ne ugajamo samim učencem ne; zadovoljimo mogoče 10; a radi teh ne smejo vsi ostali trpeti škode, katera se jim godí na veselju v občè, in tudi vsled primerne vrednosti, kakor bodemo še uvideli;

4. nezadovoljimo nekoje roditelje, kateri v svojej nevednosti se razhodujejo nad svojim otrokom, ker ni bil i on obdarovan, ter se jim vzbudi tudi nek srd do šole in

5. do učitelja;

6. s konecletno preizkušnjo se nadzoruje učitelja večinoma o šoli neveščega ljudstva;

7. sè preizkušnjo se muči otroka;

8. ne izpolnjuje se natenčno zakon, ki velevala, 6 tednov velikih počitnic ali 46 tednov šole, kajti, krajevni šolski predsednik obično povsod predseduje preizkušnjam. A okrožje krajevne šolske oblasti obseza več šolskih občín; vsled tega ne more biti preizkušnja v jednem dnevu povsod. Tako končá učitelj tù preje, tam pozneje šolo; večkrat v razliki 10 dni.

Da bi konecletne preizkušnje na ta način, kedaj hasnile, menim skoro, da nikoli. Darila bi imela nekaj pomena, ako bi se vse pridne učence brez izjeme vsako leto obdarovalo, in sicer z darovi posameznim vsako leto drugačnimi knjigami ne samo z molitvenimi, ampak, razne vsebine kakor s prirodopisnimi, kmetijskimi, z raznim orodjem, moralno-poučnimi, z raznimi brošurami in s spisi osobito iz domače zgodovine i. t. d. — Knjige, ki bi imele v obče kako vrednost, da jih ne bi drugi, kateri jih ne dobé, zasmehovali, namreč, da si lahko sam kupi tako knjigo za 15 ali 20 kr. na semnji. Take knjige bi tudi koristile, da bi se užé zgodaj privadila deca na branje, ter bi bolj z veseljem skrbeli, ko odrasejo šoli, da bi si kakšno knjigo včasih omislili. Ob jednom bi bila to dvojna pridobitev namreč: o večjej izdaji naših slovenskih knjig, in njihovo ukoristenje mej našim kmetom. A na ta način bi prišlo na vsako šolsko občino do 50 gold. vsakoletnih troškov.

Ker pa sem uverjen, da tega posamezne občine ne bi mogle zmagovati, a še menj se temu prizadejati, kajti za šolo je vedno v obče zadnja skrb, osobito pri našem národu, in ker še oni trošek, ki ga sedaj izdajo za ona mala darila ne uhasni, vzlasti siromašnim, ker iz boljših obitelj so otroci bolj preskrbljeni, lahko boljše napredujejo, ter ležje pridejo do premij, vsled česar učitelj pride v mrzkost pri ubožnejših, in bolje bi bilo, da bi se za učence teh, za oni trošek, za iste novce, nakupilo prepotrebne abecednike, ter — nepozabiljši na prejšnjo razpravo in izjavo, si usojam končno priporočati svoj — predlog:

1. naj bi se darila v ljudske šoli popolnoma odstranila; to tem več, ker niso zakonite, vsled tega ima ravnatelj šole pravo naravnost v svoji šoli to zabraniti.

Šolsko sporočilo je kazalo pridnosti. Oče sam, naj otroka domá, če je vreden, primerno obdari; a obratno, če je potreba, naj prime šibo; to je vzgojno;

2. naj bi konecletne preizkušnje prenehale; kakor se je razvidelo, one ne ustrezajo svojemu namenu; pač pa škodujejo.

Človek,

v pogledu na njegovo telo in dušo s kratkim návodom,
kakó si ohraniti in utrditi zdravje.

(Za šolo in dom sestavil **Janko Leban.**)

(Dalje.)

§. 6.

Spomin, občutki, domišljija, fantazija (vobraznost).

Spomin je ona zmožnost človeške duše, vsled katere more ona predstave, koje zadobi, hraniti ter jih poljubno zopet obnovljati. Ta dušna zmožnost človekova je velike važnosti; kajti brez nje bi bil pouk v naših šolah brezuspešen, ker bi otrokom pri pouku zadobljene predstave nič ne pomagale. Istina je, da mi le toliko znamo, kolikor lahko hranimo v spominu. Spomin je torej zakladnica, v kojoj shranjamo koristne vede, resnice in pravila; on je potreben vsem stanom. Zaradi tega so po pravici starodavni Grci in Rimljanje visoko čislali dober spomin.

Spomin je različen. Imamo n. pr. rečen in beseden spomin i. t. d. Ako se namreč človek česa le po reči, le po sedržaji spominja, ne da bi si zapomnil istih besedij, s katerimi se je kaj povedalo, tedaj je to rečni spomin. Mi moremo pa nekoje besede v pameti obdržati, ne da bi mislili na to, kaj prav za prav pomenjajo; to je

besedni spomin. Preizvrsten besedni spomin je imel kardinal Josip Mezzofanti, ki je govoril 58 jezikov! (Porojen je bil 19. sept. 1771. l. v Bologni na Laškem ter umrl v Rimu 14. marcija 1849. l.) Imamo tudi krajeven, številen, muzikalen spomin i. t. d., kakor si kdo lože zapomni kak kraj, kaka števila ali kak napev.

Spomin postaja tem krepkejši, čem več ga vadimo, slabí pa bolj in bolj, ako ga zanemarjamo. Dober spomin nikakor nij prirojen, nego pridobiti si ga moramo, vadeč ga v tej ali oni nameri.

Živali imajo tudi spomin, pa mnogo manjši od človeka.

Toliko o spominu; a zdaj hočemo govoriti o nečem drugem!

Različni dogodki, pa tudi predstave same, morejo nam ganoti dušo ter jej dati prijetne ali neprijetne položaje. Take dušne položaje imenujemo občutke. Občutki so različni: prijetni (n. pr.: nádeja, veselje), neprijetni (n. pr. strah), mešani (n. pr. hrepenenje). Kdo je bil užé bolan, pa se časih ne domisli bolečin, ki jih je moral pretrpeti ter ga ta domislek ne stresa? Da se more človek takih stvari domišljati to provzročuje ona zmožnost človeške duše, kojo zovemo „domišljija“. Pomniti pa je, da sti domišljija in spomin dve različni zmožnosti. Razloček mej njima je ta: Domišljija nam predočuje le očitne vtise, ki smo jih imeli; spomin pa tudi ne očitne. N. pr. ugledavši ljubo nam osebo, spomnimo se pogovorov, ki smo jih imeli ž njo užé pred leti. Obiskavši iz nova kako mesto, spomnimo se mislij in občutkov, ki smo jih imeli, ko smo to mesto prvikvat videli. Ogledujoč kako sliko, spominjamo se mnogih minolih dogodkov.

Domišljija je dvojna: ponovljalna in proizvajajoča. Ako nastajajo v naši duši slike, katere smo v istini kedaj videli, godí se to vsled ponovljalne domišljije. Vsled proizvajajoče — tudi stvarjajoče domišljije zvane — rodijo se nam pa v duši nove slike, katerih v istini nij. Proizvajajočo domišljijo zovemo tudi fantazijo ali vobraznost. Fantazija je mati vsem umetnostim (pesništvu, slikarstvu, glasbi, kiparstvu, stavbarstvu, mimičnem plesu). Pesniki, glasbeniki in drugi umetniki nam morejo le s pomočjo fantazije kaj lepega stvariti.

Mi si lahko mislimo rudeč robec, da je bel, majhen vrt, da je velik i. t. d.; to se godí vse vsled — fantazije.

§. 7.

Poželenje, prazna želja, hotenje, nagnenje.

Ako smo povabili na kosilo revnega otroka, ki še nikdar nij okusil dobrih in dragih jedij, ter smo mu prav izborno postregli, gotovo se mu je to dopalo. Pozneje kedaj bi ta revni otrok rad, da bi mu bilo dano, ponoviti slast onega dobrega kosila. O takem dečku pravimo, da si zopet želí onega dobrega kosila, ali da ima poželenje po njem. Človek ima poželenje le po tem, kar je enkrat okusil ali skusil in mu je tedaj ugajalo; po tem, česar človek nikdar okusil in poskusil nij, torej po nepoznanej reči, niti želel ne bode!

Človek si večkrat kaj tacega želí, česar doseči ne more; v tem slučaju pravimo, da ima „prazno željo“. Če pa želeno lahko dobimo, potem se imenuje to poželenje — hotenje. N. pr. Mož, ki je po nesreči oslepel, tožen vzdihne:

Le enkrat bi videl,
Kje solnce gor gre,
Bi videl, kje luna,
Kje zvezde blišče!

Toda kaj mu pomagajo ti vzdih? Ostanajo žalibog le — „prazna želja“.

Druga pa je z učencem, kojemu je učitelj obljubil darilo, ako n. pr.: reši računsko nalogo. Učenca mika obljubljeni darilo, pa mogoče mu je tudi nalogo rešiti; on torej naloge ne želi le rešiti, nego rešiti jo tudi hoče!

Ako se komu poželenje po eni in istej reči večkrat ponovlja, pravimo, da klone na to reč, ali da ima nagnenje do nje. N. pr. marsikateremu učencu vzbuja se želja, da bi postal učitelj, duhovnik, zdravnik ali kaj družega. O takem učenci pravimo, da ima nagnenje do učiteljstva, duhovništva, zdravništva i. t. d.

§. 8.

O strasteh. (Dušni pretres ali afekt, veselje, žalost, upanje, strah, trepet, omamica.

Strast je neizmerno veliko poželenje po čem. Dokler um gospoduje strasti, nij škodljiva. Kadar pa strast premaga um, tedaj raste ona z nepopisno hitrostjo ter se navadno ne da več ozdraviti; koj v začetku se je treba strasti krepko ustavljeti, ako se je hočemo iznebiti! Strasti so dušne bolezni, katere škodljivo vplivajo tudi na telo. Razločevati nam je strast od dušnega pretresa ali afekta. Strast traje dolgo; afekt pa je močan občutek kratke trpežnosti.

V naslednjih vrstah in v naslednjih dveh odstavkih hočemo govoriti o najvažnejših strasteh.

Ako se česa neizmerno veselimo, navdaje nas veselje; velika pobitost pa nam provzročuje žalost. Pričakujemo li kaj prijetnega, to nam rodi v srci upanje; ako pričakujemo pa kaj neprijetnega, navdaje nas strah. Veči strah, ki nas naenkrat napade, zove se trepet. Trepet se lahko tako poviša, da dušne moči za nekaj časa prenehajo; to je omamica. Omamica nastane lahko tudi vsled nenadnega prevelikega veselja. Vsled omamice sili vsa kri naenkrat k srcu, in na to zadene človeka večkrat kaplja.

(Dalje prih.)

D o p i s i.

Iz Sežane. Naše učiteljsko društvo je zborovalo v 24. dan preteč. m. v Škocijanu s tem le dnevnim redom: 1. Uk — kritika. 2. Verif. zapisnik slednjega zborovanja. 3. O petji v narodnej šoli. 4. Nasvét. — Izlet v Škocijansko jamo.

Točno ob 9¹/₂ uri, kakor je bilo napovedano, stopi v šolo 17 učiteljev, 4 učiteljice in 1 duhoven, namreč č. g. Jakob Marcola iz Velicega Dola. Potem jame nadepolni tamkajšnji učitelj, g. Tone Pakiž reševati svojo nalogo, predavajoč otrokom o prsto-razširjenem stavku. — Ko mine uk, odide mladina domov in po malem počitku pozdravi g. predsednik Anton Benigar navzoče, mej njimi tudi udeležea se soseda iz bližnje Kranjske in Istre, spodbujaje nas k bratskemu in vzajemnemu delovanju vsega slov. učiteljstva, poudarjaje korist, ako bi se v metropoli slovenski, v Ljubljani, ustanovilo glavno »Slov. učit. društvo«, kojemu naj bi bila ostala učiteljska društva le podpora, filijale. Razpravljal je tudi dalje, da bi potém bilo možno izdavati velik pedagogičen list, kajti svest sem si — pravi — da ne bi listu manjkalo ni duševne hrane, ni gmotne podpore. »To naj bi bil naš národni dom!« kojo misel je ves zbor odobroval z živio-klici. Tudi je bil omenil, da je baš osmina, odkar je visoka cesarjevičina Štefanija blagovolila obiskati Škocijansko jamo, kojey so zavrlili gromoviti: živila! ter, da je odbor, ne na to misleči pogódil nam, ta dan v zborovanje določivši. — V kritiko se ni oglašalo odveč opazovalcev, kajti komaj smo čakali, da zapustimo zaprte prostore ter se podamo v jamo. In kaj bi, saj nam je bil tudi glavni smoter le to: gotovo mi ne bode nikdo oporekal, da nismo i tam kaj dobrega položili v potno torbo, posebno oziraje se na uk iz zemljepisja ožje domovine, domače mi dežele. — Za tim prebere društveni tajnik zapisnik slednjega zborovanja, ki se brez opazek vzprejme. —

O petji v narodni šoli imel bi poročati g. Tone Korsic, a vsled njegove neprisotnosti opustila se je ta točka, ker je društvenemu vodstvu javil, da mu v novešem času grenijo urice tega življenja tako brz nezdravljive bolezni. — Mej raznimi nasveti smo po želji večine društvenikov sklenili zborovati zadnje dni novembra ali prve dni decembra v Nabrežini. — Blizala se je 12. ura. G. predsednik zaključil zborovanje s 3kratnim »živio« na našega presvetlega cesarja, potem zadoni iz krepkih grl cesarska pesen, ter odidemo v Škocijansko jamo. — Po kakih 2. urah se vrnemo póni in kaj trudni v gostilno Gombačevo. Na obrazih je bilo videti, da je jama naredila dokaj vtisa na nas, ker pri mizi smo bili nenavadno mirni, premišljevale divno občudovani, podzemski svet, predstavljajoč si šumeče in peneče valove Timave, mené, da oko se še pase ob čarobno divjem skalnatem robu, iz pod kojega se prikazuje bistra reka. — Marsikdo izmej bralcev utegne pričakovati, da mu bode v tem dopisu prilika brati popis Škocijanske jame; a jaz se ne mudim nikako pri tem. Tem več pa me bo veselilo, če slavno uredništvo natisne pesmico, ki jo je znani g. Janko Leban v hitrici zveržil (kakor se je sam izrazil). Slove pa tako-le:

Impromptu.

Človeku v prsih stresa se srcé
Stopivšemu v podzemske hrame té;
Oj človek, kak' si majhen in šibák
Prot' Onemu, ki vstvaril hram je ták!
In ta prekrasna, slavna réka,
Poznana iz starega že véka!
Njo je omenjal že Virgil
Ter vélmož mnog jo je slavil.
A tudi še denašnji dan
Sim roma Slovan, Vlah, Grmán.

In kjer se nahaja takošna krasóta,
Mej národi premine vsa tugóta.
Celo Štefanija, carjevna premila
S pohodom kraj je počastila!
Zares, ponosni lahko ste Brkini
Da v skromnej vašej ljubej domovini
Naravno čudo tako se nahaja,
Navdušenost se v prsih mi narája.
Iz dna srcá želí vam pevec vneti,
Da v trajnej sreči Bog vam dá živeti!

Prebrano to pesen, vzprejeli smo jo radostno in g. J. L. jo je potem sam vpisal v »knjigo obiskovalcev Škocijanske jame« ter se lastnoročno podpisal. — Pri vkupnem obedu se je razgovarjalo o enem, tam o drugem, a najbolj nas je zabaval naš vrli »kraški kvartet«, imajoč najboljšo moč iz mej našega učiteljstva. — Hoteli smo se sprehoditi in hajd v Naklo, k velikemu županu, g. Ferd. Mahorčič-u. Tam nas je pri čaši piva zabaval naš vrli sobrat, tovariš g. Martelanec, učitelj v Istri. — Tù je bilo tudi par napitnic, izmej kojih stavim na prvo mesto ono g. Arm. Gradišnika, učitelja v Senožečah. Poslovljal se je ob enem od nas, ker odide na Štirsko, priporočevaje nam složnost, edinost, mejsebojno bratsko vzajemnost v korist stanu, samim sebi in národu. Zagotavljal nas je, da neče zabiti našega društva, da mu bo tudi za naprej podpiratelj in ud ter da mu bo čast in veselje podajati črtice o našem društvu svojim tovarišem na Štirskem. Na to se vzdigne član kvarteta, se zahvali g. Gradišniku za blage namere ter šelja po njem Štajercem pozdrav k vzajemnosti. Voščeč mu srečen pot, intonoval se je ter zapel skupno Hajdrih-ov: Živi ga Bog! — Solnce se je pomikalo za gore, v daljini nam je bil še dom. Grenek je bil ločitve čas, marsikomu je zaigrala solza v očesu, spomneč se veselih trenutkov v družbi svojih. Ali tolažil nas je rek, da življenje ni dan veselja, marveč čas dela, in kakor Davorin Terstenjak popisuje v svojej, pred kratkim izdanej knjigi »U radu je spas«, kder nam pripovedovaje dokazuje, da v delu je v resnici rešitev, segnili smo si v roke, ločili se z željo, da se v kratkem vidimo v Nabrežini. Kos.

Iz Vipavske doline. Dolgih 10 let je minulo, kar počiva na Colu na tamkajšnjem pokopališči ranjki učitelj Valentin Bernot. — V črnej zemlji našel je počitek, katerega je v življenji zamaškal. — Tù gori na višavi Colskej spaval je pozabljen dolga leta on, ki se je toliko trudil, ki je toliko trpel. — V dnevniku svojem piše, kako mu je po zimi metel sneg v šolsko sobo skozi okna in vrata, in prezebali so otroci in učitelj. — Slednjic izpolni se mu želja, — novo šolsko poslopje je bilo dozidano, a žalibog! ni mu bilo dano, da bi bil užival srečo. Po velikinoči 1874. l. ga je pokosila nemila smrt. — Ljudje obžalovali so njegovo zgodnjo smrt, ter mu skazali zadnjo čast na pokopališči. Kmalu je trava prerasla gomilo, in tujec, ki je prišel na Col, je zamaškal znamenja, ki bi naznanjalo, kje počiva ranjki Valentin. — Pa saj je bil le učitelj. (»Quem dii odere paedagogum fecere«.) — V tem, ko ga je pozabilo vse, spomnili so se ranjcega njegovi tovariši, ravna se po reku: »Svoji k svojim«, in užé pri konferenci v Postojini sprožil je to stvar učitelj na Colu g. L. Punčuh, ter se je tudi trudil, da je to hvalevredno misel uresničil. Sklenilo se je postaviti ranjkemu Valentinu spominek na grob

ter postavljenje nagrobnega kamena združiti s slavnostjo, ki bi imela namen pripomoči k pokritju troškov ter ljudstvu pokazati solidarnost učiteljstva. — 11. dan oktobra določil se je za to slavnost. Zopet pa se je prikazal znani: »Quem dii . . .« Uže več ko teden prej jelo je deževati, in deževalo je brez prenehleja dalje in dalje, vmes pa je brila Vipavska burja. — Slavnostni dan je tu. — Nastopiti je bilo treba več ali manj dolgo pot na Col. Komaj dojdemo v šolo, kjer se je imela vršiti veselica, užé je jelo zopet deževati. — Vedni nalivi so gg. učiteljem preprečili pot do Cola. Ipak oprostili so se pa z dopisi ter poslali celó vstopnino po poštnih nakaznicah. — Srčna jim hvala! — To neprestano deževanje pa je i marsikomu drugemu onemogočilo pot na Col. — Preidimo k slavnosti samej! — Po končanej popoldanskej božjej službi šli smo učitelji k grobu druzega pokojnega tovariša. — Nagrobni kamen okinčan je bil z vencem, ves grob kaj okusno urejen in ovenčan. Colski župnik, preč. gosp. Lenasi blagovoli je blagosloviti spominek. — V šumenje iz bučanje votlega groma glasi se, vse čute pretresujoči: »Miserere« — Na grobu smo. — Ljudstvo, ki je prihitelo iz cerkve, stoji na pokopališči v dežji in burji, — stiska se v kote, v mrtvašnico — a ne umakne se. — Oficijelno blagoslovljenje je končano, — kar vidimo stati g. Pernéta, učitelja iz Vipave, ob novo postavljenem križi. — Prijatelj je govoril zadnji govor prijatelju, — tovariš tovarišu. — Stari možjé pa, ki so poznali dobro ranjkega Valentina, ti možjé, ki so vajeni prenesti trud in žalost — jokali so. Govora ponoviti ne morem, ker dobro čutim, da mi manjka moči, da napravim le senco prvotnega vtisa. — Idimo v šolo! — Kdo bi se bil nadejal, da se zamore na visocem Colu prirediti kaj tacega! — Tu je stal oder, ki bi bil delal čast vsakej čitalnici. — Učilnica okusno urejena, in oknih lepe cvetke, med cvetkami pa se blišči tam v daljavi sinje morje, v sredi temna črta, in na tej črti staroslavni Oglej. — Krasno solnce razliva svoje žarke na morje i na Oglej, pri nas pa — črni oblaki, burja i dež. — Ta razgled nam ostane nepozabljiv in dragi bralec, če te nanese osoda na visoki Col, potrudi se tje v šolsko sobo in poglej na sinje morje; bliščalo ti bode nasproti, kazalo lepšo prihodnost — učiteljstva. — Predstava se prične. — »Malo nas je, a smo ljudi« mislil je vsak navzočih učiteljev, ter deloval po svojej moči, da se je predstava smotru uredno dovršila. — Posebno hvalo zaslužijo gospice sestre g. Punčuha, ki so sodelovale pri postavljanji odra posebno pa pri igri. — Gospod Punčuh je prav izvrstno naslikal življenje ranjcega Valentina. Kazal je ljudstvu, koliko trpi učitelj, — oni učitelj, kojega plačujejo z ubogimi 400 — 450 gld. kot kakega slugo, ki zna komaj svoje imé podpisati. — Paedagogika je dobra stvar — dajte nam zadostno plačo, — ne bo se nam treba ukvarjati za nijedno drugo stvar, in živeli bodemo za samo paedagogiko; vsi se bodemo pečali s samo paedagogiko. — Naši kmetje pravijo: »Krava pri gobcu molze«. — Preobrnite tu nekaj besedi (že veste katere), in uganili bodete, kaj mislim. — Toda: »ad rem«. — G. Gašperin, nadučitelj Vipavski, je svoj solo »Jezerški valovi« — prav izborno pel. — Burno odobravanje žel je v pohvalo. — Sicer pa natančnejša kritika o petji ni niti moja naloga, niti je v mojej kompetenci. — Pred vsem zahvaljevati se mi je slav. občinstvu i častitej gospodi za blagovoljni pohod slavnosti v toliko težavnih okoliščinah, zahvaliti posebno še nekaterim, ki so z živo besedo in lepim vzgledom pokazali, da ljubijo šolo ter časté učiteljstvo. Bog jih živi! — Posameznih imen ne bom imenoval. — Zakaj ne? — Glejte, to je tako-le! — Bila je v Vipavi šolska veselica. — Gosp. nadučitelj čutil je kot reditelj v srcu dolžnost, zahvaliti se javno v časniku. — To še ni nič hudega, ali — čujte! — predrznil se je imenovati celó onega, ki je kot privatna oseba, to je v primeri s celoto največ pripomogel k uspehu. — Zdaj pa je lonček skipel in hajd, po njem mahali so po gostilnicah in v privatnih družčinah. — Pa, gospod urednik, ne mislite, da smo mi Vipavci dolgo jezni, — o ne; danes se skregamo, in jutri smo dobri. Tako je bilo tudi s to afero; pozabljena je in povedal sem jo le, da me razumete, če se nikomur imenoma ne zahvalim. — Slavnost se je končala; razšli smo se vsak - sebi, ter nesli seboj spomin na ranjcega Valentina, ki mirno počiva tu gori na krasnej višavi ter čaka, da se vleže zadnji učitelj k večnemu pokoju — da potem skupno vstanemo ter potožimo milemu Bogu vse, kar nam je ležalo na srcu. — Na zemlji imajo za nas zaprta ušesa. — Kdaj se bode te pretrgali vi deževni in viharni oblaki in pokazali nam srečno prihodnost srečnega učitelja?*)

M . . . n.

Z Dolenjskega. (Nemško uradovanje naših učiteljev.) Nemško uradujejo naši učitelji? utegne kdo začudeno vsklikniti. Da, nemško, većinoma nemško. Njih uradni spisi in tiskovine so res z malo izjemo slovenski, ali kar vložijo na svoje višje urade, je vse nemško. To pa ni

*) Ne bodite hudi, da smo pri tem popisu izpustili marsikaj, kar se s stvarjo ne ujema, a porabili bodemo to na drugem, primernejem kraju.

prav. Učitelji morajo namreč tudi pomagati, da se ravnopravnost pri Slovencih povsodi vpelje. Politični uradniki, ki imajo s šolskimi stvarmi pri c. kr. okrajnih šolskih svetih opraviti, niso slovenščini neprijazni; ravno tako tudi ne udje slavnega c. kr. deželnega šolskega sveta. Naj torej učitelji nikar ne mislijo, da bodo njih zadeve manj ugodno rešene, ako je vloga slovenska. Učitelji pišejo v obče pravilno in lepo slovenščino; ako se je poslužujejo, utegnejo od takih vlog kaj pridobiti še oni nižji uradniki, katerim slovenščina še gladko ne teče. Ako je celó učiteljeva nemščina manj uglajena, to slabše na-nj vpliva, ako se je je pri vlogah poslužil. Prepetilo se je že pri sejah c. kr. okrajnih šolskih svetov, da so se kaki »Nemci« slabi učiteljevi nemščini posmehovali. »Bodimo Slovenci in Dolenjci«, tako so pisale te dni »Dol. Novice«.

Od Šent-Vida nad Cerknico. (Zahvala.) Kakor užé več let, je tudi letos slavno društvo »Národna Šola« za mali znesek darovala naši šoli mnogo različnega šolskega blaga. Za te obilne darove se v imenu zeló uboge mladine nižeje podpisani prísérno zahvaljuje.

Fran Klínar,
učitelj.

Iz Ljubljane. K preizkušnji učit. sposobnosti (meseca okt. t. l.) oglasili so se ti-le gg. učitelji, gospdč. učiteljice in podučiteljice, in sicer a) za meščanske šole: Robert Erblíh; b) za ljudske šole: Stanisl. Novak, Alojzij Pin, Ant. Rozman, Alojzij Sigmund (Nemec), Ljudev. Stiasny, Ljudev. Vagaja in Evgen Grm (Nemec); dalje gospdč.: Marija Bernot, Silvija Brandtner, Florijana Brus, Berta Coriary, Ana Giudra, Paula Krušič, Karolina Grahek, Karolina Petrič, Ivana Praprotnik, Ivana Steska, Franja Škrjanec, Josipina Vesner. Iz mej teh so preizkušnjo dostali s sprícalom št. II. štírje učitelji in dve učiteljici, s št. III. trije učitelji in devet učiteljic, s št. IV. pa en učitelj in ena učiteljica.

— Vprašanja pri pismeni preizkušnji učit. sposobnosti. *A.* Za meščanske šole: *a)* Iz pedagogike: 1. Worin sind die Philantropen auch heute unsere Lehrer? 2. Was versteht man unter Form des Urtheiles? Es sind die formalen Beziehungen der Urtheile zu erörtern. 3. Was sagt das Gesetz vom 2. Mai 1883 rücksichtlich der Aufgabe der Bürgerschule? *b)* Iz prirodopisa: 1. Es sind die Athmungsorgane des Menschen und das Athmen eingehend zu schildern. Anknüpfend hieran sind auch die Athmungsorgane der Thiere zu erörtern. 2. Systematische Übersicht der Hauptabtheilungen der Sporenpflanzen; Schilderung der Laubmoose an einem Individuum dieser Classe. *c)* Iz naravoznanstva: 1. Was versteht man unter »Stromstärke, elektromotorischer Kraft, Leitungswiderstand«? — welches sind die Masseneinheiten für diese Grössen, und wie misst man dieselben bei einem geschlossenen constanten Element? 2. Es sollen die Ursachen der Entstehung der barometrischen Minima, die Art und Richtung der Luftbewegung in denselben und ihr Einfluss auf Wind und Wetter angegeben werden. 3. Wie bestimmt man das Atomgewicht der Elemente? 4. Wie soll der Lehrer verfahren, um den Schülern der Bürgerschule die Bedingungen des deutlichen Sehens zu erklären? *d)* Iz aritmetike: 1. Eine Volksmenge bestand vor 20 Jahren aus 3540 Köpfen und enthält deren jetzt 5126; wie viel beträgt der jährliche Zuwachs auf 100 Seelen? 2. Welcher ist der wahre Wert von $W = \frac{x^2 + x + 6}{x^2 + 2x - 8}$ für $x = 2$? 3. Der Möbeltischler *N. N.* hier verkauft an *N. N.* hier auf Abrechnung eine Mahagoni-Garnitur für 385 fl. und einen Divan für 65 fl. Dieser Fall soll in den Büchern des Herrn Verkäufers verzeichnet werden. 4. Eine senkrechte Stange von 25 dm Länge wirft auf den horizontalen Boden einen Schatten von 16·3 dm Länge; wie hoch steht die Sonne zu dieser Zeit? 5. Die Mantelfläche eines geraden Kegels verhält sich zur Basis desselben wie 5:3; wie gross ist der Winkel, den die Seite mit der Basis einschliesst?

B. Za ljudske šole: *a)* Iz pedagogike: 1. Das Schulzimmer in gesundheitlicher Hinsicht. 2. Was sagt die Schul- und Unterrichtsordnung für allgemeine Volksschulen rücksichtlich der Entlassung aus der Schule? *b)* Iz nemščine: 1. Das Leben und Treiben des Landmannes im Frühlinge, Sommer, Herbst und Winter ist in vier Bildern von kurzgehaltenem und gleichmässigem Umfange darzustellen. 2. Behandlung des Lesestückes: »Gott grüsse dich!« von Sturm. Drittes Schuljahr.

Gott grüsse dich!

Gott grüsse dich! Kein anderer Gruss
Gleicht dem an Innigkeit.
Gott grüsse dich! Kein anderer Gruss
Passt so zu aller Zeit.

Gott grüsse dich! Wenn dieser Gruss
So recht vom Herzen geht,
Gilt bei dem lieben Gott der Gruss
So viel wie ein Gebet.

3. Einübung des persönlichen Fürwortes im zweiten Schuljahre. *c)* Iz slovenščine: *Kako naj ljudski učitelj počitnice porabi?* *d)* Iz aritmetike: 1. Das Messen durch eine Zahl ist aus dem Vielfachen derselben methodisch zu entwickeln (2. Schuljahr). 2. 44 Weber verfertigen in 24 Tagen bei täglich 8 Arbeitsstunden 300 Meter Tuch von 8 *dm* Breite; wie viel Arbeiter sind nothwendig, um in 40 Tagen bei täglich 10 Arbeitsstunden 250 Meter Tuch von 1 Meter Breite zu verfertigen? 3. Bei einem Geschäfte, bei dem *A* mit 3000 fl. durch 4 Monate, *B* mit 5000 fl. durch 3 Monate und *C* mit 2000 fl. durch 5 Monate theilhaftig war, ergab sich ein Gewinn von 750 fl.; wie viel erhielt *A* und wie hoch verinteressierte sich seine Einlage? 4. Ein Trapez ist zuerst in ein Dreieck, hernach in ein Rechteck zu verwandeln. 5. Ein senkrechter Kreiscylinder hat eine Grundfläche vom Halbmesser $r = 7 \text{ cm}$ und eine Höhe $h = 10 \text{ cm}$; wie gross ist die Mantelfläche? ($\pi = \frac{22}{7}$.) 6. Bei einem senkrechten Kreiskegel ist der Halbmesser der Grundfläche $r = 6 \text{ cm}$, die Seite $s = 10 \text{ cm}$; wie gross ist die Höhe? 7. Es soll den Schülern gezeigt werden, wie der Rauminhalt eines senkrechten Prisma mit rechteckiger Grundfläche gefunden wird. *e)* Iz črtanja: Zeichnen der Umrisse mehrerer geometrischer Körper. *f)* Iz pisanja: Pisanje latinskega in nemškega pisa.

— Iz seje c. k. deželnega šolskega sveta, v 24. in 28. dan septembra t. l. Določi se, da naj občina Ljubljanska vzdržuje mestno deško ljudsko šolo z nemškim učnim jezikom. — Za trdno se postavijo učitelji in učiteljice v ljudskih šolah v Dupljah, na Trsteniku, v Selcah, na Bohinjski Bistrici, v Šent-Jarnej, v Vremah, v Šent-Petru, v Kranji in na Dobrovi. — Učitelj v Besnici prestavi se v Tuhinj. — Dvema učiteljema (kakor je užé v zadnjem »Učit. Tov.« omenjeno) dovoli se, da gresta v posebno šolo na tehnologičnem avstr. muzeji na Dunaj. — Nadučitelju (gosp. Jak. Mencinger-ju na Boh. Bistrici) dovoli se stalna pokojnina. — Dovolj se več petletnih doklad. — Odobri se poludnevno poučevanje v I. razredu na ljudski šoli v Slavini. — Nova šola v Babnem Polji se dež. odboru priporoča v podporo (pri zidanji). — Nasvèt nekega gosp. uda dež. šolskega sveta, da bi se prenarodila §§. 24. in 25. ustrahovalnih pravil, izročí se gimn. ravnateljstvu, da se o tem izreče. — Reši se več pritožeb o kaznih za šolske zamude, za nagrade (za poučevanje v krščanskem nauku, za poučevanje v drugem deželnem jeziku, v kmetijskem pouku, v ženskih ročnih delih, za poučevanje v šolah za silo, za presežek pri poučevanju i. dr.).

— Poddružnice družbe sv. Cirila in Metoda se tu pa tam po Slovenskem veselo ustanovljajo. — Delajmo za ohranitev svojega národa in jezika!

— Lepo darilo 50 gold. daroval je »Národní Šoli« naš prevzvišeni knezoškof dr. Jakob Misija. Slava!

— Društveni večeri »Slov. učiteljskega društva« so se začeli v sredo 7. preteč. m., ter se bodo nadaljevali vsako sredo zvečer (navadno v društveni sobi na Šent-Jakobskem trgu v grof Blagajevi hiši št. 10, v II. nadstropji.) Začetek ob 7. uri zvečer. Vse ude »Slov. učiteljskega društva« k tem večerom uljudno vabi *odbor „Slov. učit. društva“.*

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na enorazrednici pri Sv. Jakobu (v Ljubljanski okolici) s 400 gold. letne plače (za trdno). Prošnje vzprejema c. k. okrajni šolski svet za Ljubljansko okolico v Ljubljani do 15. nov. t. l. — Na enorazrednici na Jesenicah (za trdno), s 400 gold. letne plače; pri c. k. okrajnem šolskem svetu v Krškem do 20. nov. t. l.

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gosp. Mih. Verbič, potrjeni učiteljski pripravnik, je začasno postavljen na II. učiteljsko mesto v Cerkljah in gospdč. Ivana Vohinec, začasna učiteljica, pa za trdno na III. učiteljsko mesto ravno tu. — Gospdč. Ana Demelj, zač. učiteljica v Mozelji, je za trdno postavljena na II. učit. mesto na dekliško šolo v Kočevji. — G. Jan. Kambič, potrjeni učit. pripravnik, nastavljen je za zač. učit. na Razdrtem. — Gospdč. Marija Mozelj, zač. učit. v Košani, premeščena je v Trnovo, a na njeno mesto prišla je potrj. kandidatinja gospdč. Terezija Šarlah. (Gospdč. Parma ni prišla v Trnovo, ampak v Lokvo na Primorskem.) — Novoustanovljeno službo v Ustji je zač. dobil potrj. učit. pripravnik g. Janez Trost. — Gospdč. Venedikter, učiteljica v Kočevji, se je službi odpovedala (omožila).